

LỜI NGỎ

Kính thưa quý Niên trưởng, quý Chiến hữu và quý Thân hữu,

Nước Pháp và lòng chảo châu Âu đang đứng trước một cuộc khủng hoảng mang tính hệ thống, nơi lằn ranh giữa trật tự và vô pháp đang bị xé toàn diện. Từ Paris (Pháp), Roma (Ý), Tirana (Albania) đến Brussels (Bỉ), các đô thị lớn chìm trong ngột ngạt. Trên đường phố, những hàng thiết vận xa (*armored trucks*) cùng lực lượng cảnh sát túc trực là bằng chứng cho thấy nhà cầm quyền buộc phải dùng đến các biện pháp cứng rắn nhất để vẫn hồi trật tự.

Dọc theo dòng người xuống đường là những biểu ngữ viết tay tố cáo chi phí sinh hoạt đắt đỏ. Đáng chú ý, không còn là những lá cờ "búa liềm" truyền thống, mà là sự đan xen giữa cờ Tam Tài Pháp bên cạnh cờ Palestine. Sự dịch chuyển ấy cho thấy cuộc bạo động không còn là bất mãn học đường hay kinh tế cục bộ, mà đã biến tướng thành nơi giao cắt của tư tưởng cực đoan và làn sóng phản kháng chống lại trật tự phương Tây.

Khoác lên lớp áo "công bằng xã hội", tiếng nói ban đầu của học sinh đã bị cướp đoạt, biến chất thành đập phá và cướp bóc có tổ chức. Nguy hiểm hơn cả đám đông ngoài đường phố chính là bóng dáng của các thể lực khuynh tả, tư tưởng cộng sản biến tướng và mạng lưới kích động xuyên quốc gia. Dưới lớp vỏ đấu tranh giai cấp, chúng dùng sự bất mãn xã hội làm nhiên liệu để nuôi ngọn lửa bạo loạn, nhằm lật đổ nền móng của thể chế dân chủ tự do.

Khi nhà cầm quyền bất lực trước kỷ cương, buông lỏng thực thi pháp luật và để kẻ bất hảo hiên ngang bày bán đồ gian giữa phố, đó là bản án cho một hệ thống quản trị đang đánh mất cả lý trí lẫn lương tri. Khi chủ nghĩa cực tả và bạo lực vô pháp được dung túng, quốc gia ấy sẽ tự tay chôn vùi tương lai của chính mình.

Xin trân trọng mời quý vị đọc, góp ý và phổ biến bài “QUÁ MUỘN?”.

Tsu A Cầu K29

Ngày 24 tháng 10 năm 2026

QUÁ MUỘN?

Bạo Loạn Tại Pháp Và Khoảng Trống Của Quyền Lực: Khi Nào Chính quyền Phải Lắng Nghe, Khi Nào Phải Hành Động?

Tsu A Cầu

I. MỘT TUẦN SAU

Ngày 17/10, hàng trăm nghìn người xuống đường trên khắp nước Pháp để phản đối chi phí sinh hoạt tăng cao và dịch vụ công xuống cấp. Phần lớn đi trong hòa bình. Nhưng trong ngày hôm đó, bên lề các cuộc biểu tình, bạo lực và cướp phá đã bùng phát tại nhiều thành phố, vượt quá khả năng kiểm soát của lực lượng chức năng ở một số địa điểm. Theo Associated Press, khoảng 2.400 người bị bắt trên cả nước, trong đó 855 người ở vùng Paris, tòa thị chính Limoges bị lửa thiêu rụi phần lớn, và nhiều cửa hàng, từ tiệm nhỏ đến các thương hiệu như Louis Vuitton, Dior, bị đập phá và cướp.

Một tuần sau, những con số ấy không còn là điều khiến người ta bất ngờ nhất. Điều khiến người ta bất ngờ là cách chính quyền phản ứng. Ngày 18/10, Tổng thống Emmanuel Macron phát biểu trước toàn quốc nhưng chưa đưa ra những biện pháp cụ thể đáng kể để giải quyết các nguyên nhân xã hội của cuộc khủng hoảng. Đến ngày 19/10, chính phủ bắt đầu áp dụng các biện pháp giới nghiêm cục bộ nhằm ngăn chặn cướp phá và bảo vệ cơ sở kinh doanh tại một số thành phố. Báo *Libération* cho rằng chiến lược an ninh đã không dự đoán được cướp phá nên các cuộc tuần hành ôn hòa bị nhấn chìm. Sau biến cố, các thành viên chính phủ thừa nhận những thiếu sót trong dự báo, chuẩn bị và bố trí lực lượng.

Câu hỏi nghe có vẻ khắt khe nhưng cần được đặt ra: chính quyền đã đến quá muộn hay không?

II. BA CHẶNG CỦA MỘT KHOẢNG TRỐNG

Sau những gì đã xảy ra, tôi thấy một diễn biến quen thuộc, gồm ba chặng.

- **Chặng thứ nhất là tiếng nói chính đáng.** Cuộc biểu tình bắt đầu từ cuối tháng 9, trong các trường trung học ở ngoại ô nghèo phía bắc Paris, nơi học sinh phản đối tình trạng thiếu giáo viên và cơ sở vật chất xuống cấp, rồi lan thành nỗi bất mãn về giá cả, dịch vụ công và tương lai. Đây không phải bạo loạn; đó là những người trẻ đòi được đối thoại. Một chính quyền khôn ngoan sẽ thấy ở đó một tín hiệu cảnh báo.
- **Chặng thứ hai là nguy cơ bị chiếm dụng và bóng dáng của các mạng lưới cực đoan.** Khi bất mãn xã hội kéo dài mà thiếu những kênh đối thoại hiệu quả, các nhóm cực đoan lập tức tìm được cơ hội chen vào để đục nước béo cò. Quan sát bản chất của các cuộc bạo loạn tại Pháp và châu Âu gần đây, người ta không thể không giật mình trước bóng dáng lớn vờn của những tư tưởng cộng sản cực tả, tả khuynh và các mạng lưới kích động xuyên quốc gia. Những khẩu hiệu đòi "hắt cẳng giai cấp tư sản", đập phá các biểu tượng của chính quyền và tư bản, hay những tư tưởng triệt tiêu tư hữu không còn nằm trên sách vở mà đang được hô

vang trên đường phố bởi các nhóm như Black Bloc hay các thành phần vô chính phủ. Dưới lớp vỏ bọc "bảo vệ người lao động" hay "đòi công bằng", các lực lượng này thực chất đang cổ vũ cho một thứ chủ nghĩa dân túy bạo lực, coi sự sụp đổ của trật tự tư bản là mục tiêu tối thượng. Theo nhà thăm dò Jérôme Fourquet của IFOP, trong ngày 17/10 có hai logic rất khác nhau cùng hoạt động: một bên là những nhóm có tổ chức nhắm vào biểu tượng của chính quyền và tư bản để đối đầu với cảnh sát; bên kia là những kẻ cơ hội lợi dụng hỗn loạn để cướp hàng. Điều đó không có nghĩa người biểu tình ôn hòa chịu trách nhiệm cho bạo lực, mà cho thấy chính quyền phải đủ khả năng phân biệt và xử lý từng nhóm ngay từ đầu.

- **Chặng thứ ba là chính quyền đến sau.** Một chính quyền thiếu nguồn lực, thiếu dự đoán và thiếu tín nhiệm thường chỉ đến khi mọi chuyện đã bùng phát: bắt người, giới nghiêm, rà soát. Đó là phản ứng cần thiết, nhưng là chặng cuối. Chặng ấy diễn ra khi tòa thị chính đã cháy, cửa tiệm đã bị cướp, người dân đã mất niềm tin.

Trong bối cảnh tài khóa bị thu hẹp, khả năng đáp ứng các yêu cầu xã hội bằng những khoản chi mới của Pháp trở nên khó khăn hơn. Lợi suất trái phiếu chính phủ tăng cao, và theo ước tính, quốc gia này cần điều chỉnh tài khóa đáng kể để tránh vòng xoáy nợ. Khi chính quyền đồng thời thiếu đối thoại và không cải thiện được dịch vụ công, họ sẽ dễ rơi vào thế phải dành ngày càng nhiều nguồn lực cho việc duy trì trật tự sau khi khủng hoảng đã bùng phát.

Cái giá chính trị của sự chậm trễ cũng đã hiện ra. Các cuộc khảo sát công bố trong giai đoạn này (như của Ifop) cho thấy các ứng viên ở hai đầu phổ chính trị đang có vị trí đáng chú ý, với bà Marine Le Pen và ông Jean-Luc Mélenchon ở các vị trí dẫn đầu. Cuộc bầu cử tổng thống diễn ra vào tháng 4 năm 2027, và chưa thể xác định những biến cố ngày 17/10 sẽ ảnh hưởng đến lá phiếu ra sao. Nhưng một điều thì rõ: khi chính quyền không làm tròn hai việc lắng nghe và giữ trật tự, cử tri có xu hướng tìm đến những người hứa làm một trong hai việc ấy bằng giọng quyết liệt nhất.

III. ĐIỀU TRA SAU, HAY NGĂN NGỪA TRƯỚC?

Tôi muốn nêu một nhận xét không phải từ sách vở mà từ cách người ta quản lý trật tự ở nơi tôi đang sống.

Ở Mỹ có những khu chợ trời (*swap meet*) hợp pháp nhưng được kiểm soát chặt chẽ. Người bán cần giấy phép, và hàng giả, hàng nhái hay hàng ăn cắp bị bắt giữ. Luật không chỉ nằm trên giấy; nó hiện diện ở chỗ mọi người thấy nó được thực thi công bằng và nhất quán.

Vì vậy, khi tôi xem những đoạn phim về những lễ đường bày bán hàng hiệu chỉ ít ngày sau khi các cửa hàng bị cướp tại Pháp, tôi tự hỏi chúng là hàng gì. Tôi chưa xác nhận được những đoạn phim ấy quay ở đâu, quay lúc nào, và nguồn gốc hàng hóa ra sao. Tuy nhiên, những hình ảnh ấy đặt ra một câu hỏi về năng lực quản lý: tại sao những hoạt động kinh doanh ngoài vòng pháp luật có thể diễn ra công khai mà dường như thiếu sự kiểm tra kịp thời? Một xã hội có luật mà thiếu khả năng thực thi thường ngày là một xã hội lỏng lẻo về trật tự.

Có người sẽ nói: cảnh sát phải điều tra trước khi bắt, đó là điều đúng đắn trong một chính quyền pháp quyền. Tôi đồng ý. Với một án mạng hay một âm mưu phức tạp, điều tra là bắt buộc. Còn khi người ta bày hàng gian giữa phố, hay đang cầm búa đập cửa kính, thì đó là những hành vi

quả tang cần được ngăn chặn ngay lập tức. Điều thiếu ở đây không phải là thẩm quyền, mà là năng lực phản ứng tại chỗ.

Cách các nhà lãnh đạo nói về việc “rà soát” sau khi bạo loạn xảy ra cũng giống như việc điều tra viên đến sau khi vụ án đã hoàn tất. Rà soát sau sự kiện là cần thiết, nhưng không thể thay thế cho khả năng dự đoán và ngăn ngừa. Một chính quyền tốt phải làm phần việc ấy trước khi lửa bùng lên, chứ không chỉ sau khi tro đã nguội.

IV. HÀNG GIAN ĐẦY ĐƯỜNG VÀ NỖI BẮP BÊNH CỦA ĐỜI SỐNG DÂN SINH

Không thể tách rời sự sụp đổ của trật tự công cộng khỏi sự suy kiệt của đời sống dân sinh. Khi những khu chợ trời lều mọc lên, nơi hàng giả, hàng trộm cắp, hàng hôi của được bày bán công khai ngay dưới chân người qua lại mà không gặp bất kỳ sự cản trở nào từ cơ quan chức năng, đó là dấu hiệu không thể chối cãi của một xã hội mất phương hướng.

Một nhà nước không đủ năng lực để bảo vệ tài sản hợp pháp của công dân, để trừng trị cái ác ngay giữa ban ngày, đồng nghĩa với việc họ đã buông xuôi kỷ cương. Hãy nhìn vào thực tế ấy để thấy rõ sự trượt dốc của đạo đức xã hội: **Bây giờ chúng ta thấy những tên trai trẻ khỏe mạnh hiên ngang bày bán hàng lậu, hàng gian ngoài phố; nhưng thử hỏi, một ngày nào đó NẾU — vâng, nếu chúng ta thấy những người tàn tật, già cả phải lê lét bán vé số hay xin ăn ngay trên lề đường chung với nhóm trai trẻ khỏe mạnh kia — thì khi ấy, căn bệnh của nước Pháp đã thực sự hết thuốc chữa!**

Sự tồn tại song song ấy không chỉ là nỗi ô nhục của một cường quốc, mà là bản án tử cho năng lực quản trị. Khi lề đường ngập tràn đồ gian do kẻ khỏe mạnh cướp phá, còn những người yếu thế bị bỏ rơi trong bùn cùng và may rủi, thì đó chính là bức tranh rõ ràng nhất của một xã hội đã mất sạch cả kỷ cương lẫn lương tri.

V. HAI ĐÒI HỎI ĐỐI VỚI MỌI CHÍNH QUYỀN

Từ những phân tích trên, tôi cho rằng mọi chính quyền đứng trước thử thách đều phải đáp ứng hai đòi hỏi cốt lõi:

- **Đòi hỏi thứ nhất: Lắng nghe sớm.** Một chính quyền không nên đợi đến khi học sinh xuống đường, giá cả vượt ngưỡng hay các nhóm cực đoan chiếm lĩnh không gian công cộng mới bắt đầu lắng nghe. Lắng nghe là có kênh đối thoại hiệu quả, có số liệu dự báo và có biện pháp điều chỉnh chính sách từ sớm.
- **Đòi hỏi thứ hai: Giữ kỷ cương hợp pháp và tương xứng.** Khi xảy ra cướp phá, đốt phá và hành hung, chính quyền có nghĩa vụ ngăn chặn, bắt giữ và đưa ra tòa để bảo vệ người dân vô can và các chủ tiệm nhỏ. Trong các biến cố vừa qua, lực lượng an ninh đã phải chịu nhiều thương tổn và áp lực lớn. Vì vậy, chính quyền phải đủ năng lực để ngăn chặn bạo lực, đồng thời phải giữ vững kỷ luật pháp lý để không biến việc bảo vệ trật tự thành sự hạn chế tùy tiện các quyền tự do chính đáng.

Một chính quyền có trách nhiệm không bắt người dân phải phá vỡ trật tự để được lắng nghe, nhưng cũng không được để những kẻ phá hoại lợi dụng tiếng nói chính đáng của người dân.

VI. KẾT: ĐỪNG ĐỂ CHÍNH QUYỀN ĐẾN QUÁ MUỘN

“Quá muộn?” là một câu hỏi, không phải một bản án. Nước Pháp vẫn có thể sửa chữa những thiếu sót, khôi phục trật tự và tìm cách giải quyết những bất mãn xã hội đã tích tụ. Nhưng mỗi lần chính quyền chậm lắng nghe, chậm dự báo và chậm bảo vệ người dân, niềm tin lại bị bào mòn; mà niềm tin đã mất thì không dễ lấy lại.

Bài học ấy không riêng của nước Pháp. Bất kỳ quốc gia nào cũng phải đối diện với hai trách nhiệm căn bản: **lắng nghe những yêu cầu chính đáng trước khi chúng trở thành khủng hoảng, và thực thi pháp luật đủ nghiêm minh để bảo vệ những người vô can khi trật tự bị đe dọa.**

Một chính quyền tốt không thể chỉ xuất hiện sau khi đổ vỡ để điều tra và giải quyết. Chính quyền phải có khả năng nhận ra nguy cơ, hành động đúng lúc và chịu trách nhiệm về những gì mình làm cũng như những gì mình đã không làm.

Cuối cùng, sức mạnh của một chính quyền không chỉ được đo bằng khả năng lập lại trật tự sau bạo loạn, mà còn bằng năng lực ngăn ngừa khủng hoảng, bảo vệ người dân và tạo ra những điều kiện để họ sống trong an toàn, phẩm giá và niềm tin.

Tsu A Cầu (K29/TVBQGVN)

Huntington Beach, California, ngày 24 tháng 10 năm 2026
